



دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی البرز
مرکز آموزشی و درمانی سردار سپهر شهید حاج قاسم سلیمانی



مرکز آموزشی و درمانی

سردار سپهر شهید حاج قاسم سلیمانی

عقرب گزیدگی

تهیه کننده: واحد آموزش سلامت

تایید کننده: کمیته آموزش بیمار

تاریخ تهیه: ۱۴۰۴

شماره واحد آموزش به بیمار: ۰۲۶۳۵۷۷۱۱۲۵

منابع: ClinicalKey, WebMD, Mayo clinic

شرح:

عقرب ها نوعی از عنکبوتیان و دارای گونه های متعددی هستند که تنها تعدادی محدود برای انسان خطرناک هستند. عقرب ها بیشتر در آب هوای گرم و شب ها فعال هستند. سم یکنوع عقرب کوچک و زرد رنگ با یک توبرکول کوچک روی پشت، و به طول ۵/۲ تا ۵/۷ سانتی متر، که به آن عقرب جرار نیز گفته می شود خطرناک ترین نوع سم می باشد. خطرناک ترین عقرب در ایران عقربی است به نام گاردیم که محل زیست آن خوزستان است.

علائم و نشانه های عقرب گزیدگی:

- علائم زیر به نوع عقرب، زمان نیش زدن و محل نیش بستگی دارند. البته در اکثر موارد این علائم در عرض ۴۸ ساعت فروکش می کنند.
- اضطراب، نگرانی و سرگیجه
- همولیز گلبولهای قرمز خون و در نتیجه تغییر رنگ و کاهش ادرار
- احساس درد بسیار شدید در محل نیش در ابتدا و سپس تورم یا قرمزی محل نیش
- احساس خارش در دهان، گلو یا بینی
- زیاد شدن بزاق، بی حسی و کند شدن تکلم
- اختلال در حرکت دستها و پاها و حس لامسه و انقباض ماهیچه های آرواره که امکان تجویز دارو یا مواد خوراکی از راه دهان را غیر ممکن می سازند.
- اختلال در حس بینایی و واکنش بیمار به نور شدید
- افزایش حرارت بدن تا ۵/۴۰ درجه سانتی گراد
- تهوع و استفراغ شدید

عوارض احتمالی:

- تشنج و اغما و حتی مرگ
- نارسایی کلیه
- خونریزی ریه ها و معده و روده
- ادم ریه

تشخیص عقرب گزیدگی:

- معاینه توسط پزشک و مشاهده محل نیش عقرب
- آزمایش ادرار و وجود خون در ادرار

درمان عقرب گزیدگی:

- تمام افراد عقرب گزیده حتی خفیف ترین انواع آن باید حداقل ۲۴ ساعت در بیمارستان تحت نظر باشند.
- زهر اکثر عقرب های سمی باعث نابودی گلبول های قرمز خون می شود و در محل گزش نیز تغییر رنگ موضعی و تورم دردناک ایجاد می کند، در موارد شک به گونه های خطرناک از طریق توصیف بیمار از ظاهر عقرب و یا بدام افتادن عقرب توسط افراد دیگر و شناسائی گونه آن، محل گزیدگی توسط پزشک معاینه شده و با تزریق سرم ضد عقرب درمان می شود.
- کودکان و افراد سالمند نیز نسبت به سم عقرب آسیب پذیرتر بوده و نیازمند توجه بیشتری می باشند بهتر است این بیماران در بیمارستان تحت مراقبت درمانی قرار گیرند.
- در اکثر موارد درمان عقرب گزیدگی مشتمل بر اقداماتی است که باعث تخفیف درد می شوند.

◆ اقدامات پیشگیرانه برای کنترل عقرب گزیدگی:

- از آفت کشها و حشره کشها جهت نابود کردن جاندارانی که غذای عقرب محسوب می‌شوند استفاده کنید تا بصورت غیرمستقیم باعث کاهش تعداد عقربها در محل زندگی شوید.
- از نگهداری هیزم، الوار، سنگ و هر گونه زباله در مجاورت محل زندگی خودداری کنید.
- در هنگام تمیز کردن مکانهای نگهداری هیزم و زباله و ... کار در باغ و مزارع و جابجایی مصالح از دستکش و وسائل حفاظتی دیگر استفاده کنید.
- درز درها و پنجره ها و هرگونه شکاف در ساختمان را با اقداماتی مانند: نصب توری بر روی پنجره ها و یا گرفتن فاصله بین درها و کف زمین مسدود کنید تا از ورود عقرب به داخل خانه جلوگیری کنید.
- در آب و هوای خشک از کیسه و یا گونی‌های کرباسی خیس در اطراف خانه جهت بدام افتادن عقربها استفاده کنید.
- از مواد شیمیائی عقرب کش مستقیماً جهت نابود کردن عقربها استفاده کنید.
- از نفوذ رطوبت در خانه به خصوص در دیوارها جلوگیری کنید.
- در صورت امکان قبل از ساختمان سازی سطوح زمین به مواد نفتی آغشته کنید.
- در محیط های باز خصوصاً در فصل گرم از تختخواب برای خوابیدن استفاده کنید. بهتر است پایه های تخت در ظروف محتوی آب یا نفت قرار گیرد

- و فاصله حداقل 30 سانتی متری بین تختخواب و دیوار رعایت شود.
- از نگهداشتن البسه، حوله و غیره در کف اتاق ها خودداری کنید.
- لباس ها و یا کفش ها قبل از پوشیدن از نظر وجود عقرب احتمالی بررسی کنید.
- رختخواب، زیر فرش ها، کناره های اتاق و ... قبل از خواب خصوصاً در مناطق عقرب خیز بررسی کنید.
- از مصالح ساختمانی مناسب در روستاها استفاده کنید و در جهت بهسازی منازل و محیط روستا اقدامات لازم را انجام دهید.
- در انتخاب محل برای اردوگاههای نظامی، تفریحی و دانش آموزی از نظر وجود عقرب دقت کنید.
- هنگام بازگشت از مراکز تفریحی مانند دشت، کوه، پارک و ... به منزل وسایل را باز بینی کنید.
- در هنگام خرید مواد غذایی مانند سبزی، صیفی جات و ... را از نظر وجود عقرب بررسی کنید.
- در هنگام خرید مواد غذایی مانند سبزی، صیفی جات و ... را از نظر وجود عقرب بررسی کنید.
- محل های مشکوک و یا مخروبه را جهت از بین بردن عقرب ها به مواد نفتی آغشته کنید.
- در مناطق گرمسیری و به هنگام تاریکی هوا نکات ایمنی مانند پوشیدن جوراب، شلوار و کفش مناسب، تکان دادن کفش و لباس قبل از پوشیدن و ... را رعایت کنید. هرگز پابرهنه روی زمین راه نروید و لباسهای پوشیده و آستین بلند بپوشید.

• هنگامی که به شهرهای کویری و جنوبی به ویژه خوزستان سفر می‌کنید، از افراد بومی منطقه بخواهید تا برای دوری و پیشگیری از گزیدگی عقربها به شما کمک کنند.

• کودکان به دلیل سیستم ایمنی ضعیفتر در مقایسه با بزرگسالان زودتر به سم عقرب واکنش نشان می‌دهند، بنابراین کودکان خود را هنگام بازی در سفر کنترل کنید و یا از بازی بچه ها در مکان های مخروبه جلوگیری کنید.

◆ در چه شرایطی به پزشک مراجعه نمایید؟

- انتقال سریع بیمار به اولین مرکز درمانی در زمان عقرب گزیدگی و به محض شروع علائم خصوصاً در گونه های سمی و خطرناک. تاخیر در انتقال بیمار می تواند منجر به بروز علائم مختلف مسمومیت، از بین رفتن بافت های بدن در محل گزش یا حتی در موارد شدید منجر به مرگ فرد گردد.
- در صورت مشاهده علائم غیر قابل توجه پس از درمان